

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Oikeusrekisterikeskus kiittää mahdollisuudesta kommentoida julkisuuslain ajantasaistamista valmistelleen työryhmän mietintöä ja lausuu huomionsa lakiehdotukseen luvuittain kohdassa Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut.

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

-

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

-

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

-

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaatione näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

-

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

6 § Viranomaisen asiakirja

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin asiakirjan käsite. Asiakirjan käsite vastaisi pitkälti sisällöllisesti voimassa olevan lain mukaista asiakirjan käsitettä, mutta määritelmää selkeytettäisiin ja päivitetäisiin kuvaamaan paremmin nykyaikaisia käytössä olevia tietojenkäsittelyn tapoja.

Pykälän perusteluihin on kirjattu, että tiedonsaantioikeus kohdistuisi tosiasiaissa myös sellaisiin merkkeihin, joita viranomainen ei itse välttämättä yhdistele, eli niin sanottuihin potentiaalisiin asiakirjoihin. Perusteluissa on toisaalta kirjattu, että asiakirjana ei pidettäisi sellaista tallennettujen merkintöjen kokonaisuutta, joka muodostuisi eri käyttötarkoituksia varten tallennetuista tiedoista, eikä viranomainen olisi julkisuusperiaatteen mukaisen tiedonsaantioikeuden nojalla velvollinen yhdistelemään eri käyttötarkoituksia varten laadittuja merkkejä tai asiakirjoja.

Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan potentiaalisen asiakirjan käsite saattaa aiheuttaa tulkintaongelmia tietopyyntöihin vastatessa, esimerkiksi kun henkilötietojen käsittelyperuste eri rekistereissä ja tietojärjestelmissä on sama. Potentiaalisen asiakirjan arviointi saattaa myös aiheuttaa tulkintavaikeuksia tiedonsaantioikeuden ja mahdollisen salassapidon arviointia tehdessä. Potentiaalisen asiakirjan käsitettä ja sen käyttöä tulisikin Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan tarkastella uudelleen.

2 luku

-

3 luku

-

4 luku

Ehdotetussa 15 §:ssä säädettäisiin tiedon pyytämisestä julkisia henkilötietoja sisältävästä asiakirjasta. Ehdotetun 15 §:n myötä viranomaisen tulisi arvioida liittykö julkisten henkilötietojen

luovutukseen erityisiä riskejä. Arvioinnin tueksi säädöksen perusteluissa on mainittu, että tällaisia erityisen riskin sisältäviä tietoja olisivat esimerkiksi lasten tai muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tiedot. Lisäksi huomioon otettavana seikkana on mainittu henkilötietojen luovutuksen laajuus sekä kulloinenkin laajempi konteksti johon henkilötiedot liittyvät.

Edellä kuvatun tapauskohtaisen oikeusharkinnan toteuttaminen vaatisi tietopyynnön käsittelijältä hyvää asiantuntijuutta julkisuus- ja tietosuojalainsäädännön yhteensovittamisesta. Säännöksen jättäminen näin tulkinnanvaraiseksi voi myös aiheuttaa eri viranomaisissa erilaisia tulkintoja. Säännöstä tulisi tarkentaa siten, että selkeämpi kategorisointi erityisen riskin sisältäviin julkisiin henkilötietoihin olisi mahdollista.

Niin ikään tulkintavaikeuksia voi tulla arvioitaessa missä tilanteissa viranomaisen olisi perusteltua epäillä, että tiedon pyytäjällä ei ole tietosuojasääntelyn mukaista laillista perustetta tietojen käsittelyyn ns. kotitalouspoikkeuksen perusteella. Lainkohdan soveltamisen kannalta olisi hyödyllistä, jos säädöksen perusteluissa käsiteltäisiin asiaa joko esimerkein, tai viittauksin keskeiseen oikeuskäytäntöön.

Ehdotetussa 16 §:ssä säädettäisiin tiedon antamisesta päättämisestä ja 17 §:ssä tiedon pyytämistä koskevan asian siirtäminen toiselle viranomaiselle. Viranomaisen edustaessa valtiota oikeudenkäynnin asiaan osallisena oikeudenkäyntiasiakirjoja koskevia tietopyyntöjä on tehty kyseiselle viranomaiselle tuomioistuimen sijasta. Tällaisia tietopyyntöjä on esitetty myös ennakkollisesti. Esimerkiksi viranomaista on pyydetty toimittamaan alioikeuden antama tuomio, muutoksenhakutuomioistuimelle toimitettu muutoksenhakukirjelmä sekä sellainen tulevaisuudessa annettava muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisu, jonka viranomaisen tullee saamaan haltuunsa oikeudenkäyntiin liittyvän asemansa perusteella. Perusteeksi tällaisille asiakirjatilauksille on voitu esittää esimerkiksi tuomioistuimen perimien maksujen välttäminen. Ennakollisten tilausten perusteena on taas voinut olla esimerkiksi tietyn asian etenemistä koskevan seuranta- ja tiedotusvastuun siirtäminen viranomaisen tehtäväksi.

Tarkoituksenmukaista olisi, että oikeudenkäyntiaineisto tilataan tuomioistuimelta ja oikeudenkäynnin asiaan osallisen asemassa olevan viranomaisen ei tarvitse toimia oikeudenkäyntiasiakirjoja koskevien tietopyyntöjen ratkaisijana ja tietojen luovuttajana. Muuten viranomaisen joutuisi selvittämään, onko tuomioistuin jo määrännyt tietopyynnön kohteena olevan asiakirjan salassa pidettäväksi joltain osin. Lisäksi viranomaisen saattaa olla hankalassa tilanteessa joutuessaan arvioimaan tietojen luovutusta sellaistenkin asiakirjojen osalta, jotka tuomioistuin voi määrätä tulevaisuudessa salassa pidettäväksi esimerkiksi jonkun asianosaisen myöhemmin esittämän vaatimuksen perusteella. Myös ennakkollisten tilausten toteuttaminen vaatisi usein kohtuuttoman tuntuisia virkatöiden järjestelyjä esimerkiksi silloin, kun viranomaisen tiedossa ei ole oikeudenkäynnin asianosaisen tai tuomioistuimen tulevaisuudessa laatiman oikeudenkäyntiasiakirjan vastaanottamisen aikataulu.

Oikeusrekisterikeskus esittää näiden tilanteiden huomioimista esimerkiksi 4 luvun 16 ja 17 §:n säännösten perusteluissa, koska mietinnössä mainittujen säännösten yhteydessä on huomioitu myös muita samankaltaisia tilanteita.

Ehdotetun 18 §:n 2 momentissa säädettäisiin niistä erityisistä tilanteista, joissa 1 momentissa säädettyä asiakirjan antamista koskevaa määräaikaä voitaisiin poikkeuksellisesti pidentää. Perusteet määräajan pidentämiselle on määritelty yksittäisen tietopyynnön työmäärän näkökulmasta. Perusteluissa voisi käsitellä myös tilanteita, jossa tietopyynnot eivät yksittäisinä ole tavanomaista työläämpiä, mutta niitä tulee lyhyessä ajassa määrällisesti poikkeuksellisen paljon.

5 luku

-

6 luku

Oikeusrekisterikeskus kiinnittää huomiota ehdotetun lain 28 §:n 1 mom. 28 kohtaan, jonka mukaan salassa pidettäviä ovat myös rikosrekisteriin, sakkorekisteriin, oikeushallinnon valtakunnalliseen tietovarantoon sekä eläintenpitokielto rekisteriin tallennetut tiedot. Kohta vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 24 §:n 1 momentin 28 kohtaa. Kohdassa lueteltujen rekistereiden rekisterinpitäjänä toimii Oikeusrekisterikeskus, ja kyseisten rekistereiden salassa pidosta on oikeushallinnon valtakunnallista tietovarantoa sekä eläintenpitokielto rekisteriä lukuun ottamatta säädetty erikseen rikosrekisterilaissa (770/1993, 3 §) sekä laissa sakon täytäntöönpanosta (672/2002, 50 §).

Rekistereitä koskevissa laeissa salassapidosta on saatettu säätää täsmällisemmin. Esimerkiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 50 §:n 1 mom. mukaan sakkorekisterin rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot on pidettävä salassa. Laeissa on säädetty myös salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta tarkemmin. Esimerkiksi rikosrekisterilain 3 §:ssä säädetään tyhjentävästi rikosrekisteritietojen luovuttamisesta. Säännöksen mukaan rekisteritietoja saa luovuttaa siten, kuin tässä laissa säädetään. Oikeusrekisterikeskus kiinnittää huomiota siihen, onko julkisuuslain kyseessä olevassa kohdassa välttämätöntä säätää rikos- ja sakkorekisterin salassa pidettävistä tiedoista.

7 luku

-

8 luku

-

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

-

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Tylli Aino
Oikeusrekisterikeskus